

kot prepričan demokrat človečanskim idealom, pa tega ni skrival, da mora tak človek danes iskati zavetja izven domovine. Drugačna usoda v naših nasilnih časih, ko se Evropi majejo temelji in grozeče preži pošast vojne, za moža Wendlovega kova ni mogoča.

K. Dobida.

LIKOVNA UMETNOST

RAZSTAVA MARIBORSKE »BRAZDE«. Novembra je razstavilo v Jakopičevem paviljonu v okviru mariborskega umetniškega kluba »Brazde« šest slikarjev. Trije so iz Maribora, po eden pa iz Ptuja, od Sv. Lenarta v Slovenskih goricah in iz Prage. Ljubljanskemu občinstvu so razstavljalci znani z raznih prireditvah, vendar so nastopili to pot prvič skupno. Notranjih vezi med posamezniki sicer ni, in je klub očitno zbral le vse oziroma vsaj večino oblikujočih umetnikov, kar jih živi v Mariboru in njegovi širši okolici. Po pojmovanju, izražanju, pa tudi po vrednosti so si med seboj močno različni.

Precejšnja zbirka pokrajinskih motivov, po večini vedute iz Zgornje Savinjske doline, pa tudi iz drugih krajev Slovenije je pokazal *Anton Gvajc*, eden najstarejših živečih slovenskih slikarjev. Prvih naših umetniških gibanj okoli leta 1900. se je Gvajc že živahno udeleževal. Danes je kot sedemdesetletnik razstavil plodove umirjenega, oblikovno dognanega realizma brez težnje po razvoju. Da mu bomo pravični, moramo gledati njegova dela s stališča dobe, ko je dozoreval. So to prikupni izrezi iz prirode, podani na ustaljen, neoseben način. Njegove oljne slike so lirsko mirne in nekam blede presojne. Paleta mu obsega le ozko lestvico svetlih, zlasti sivomodrih in zelenkastih tonov, kar daje podobam sicer enoten, a hkratu monotono brezkrven izraz. Več čuvstvenosti je v manjših kompozicijah, medtem ko velika platna s praznimi ploskvami učinkujejo manj zanimivo.

Na videz impresionistično je delo *Alberta Sirka*. V kompoziciji in barvni obdelavi je viden močan temperament, ki postaja ponekod skoro samemu sebi namen. Dasi je njegov baročni zamah silovit in so žareče barvne ploskve do skrajnosti razgibane, je končni učinek mnogih Sirkovih kompozicij le bolj dekorativnega značaja. Ta južnjaška mogočnost je le redko prepričevalna, tako da so prizori gledalcu bolj kakor odsev površine brez živega jedra. Njegove figure pogrešajo telesnosti in so razpostavljene v prostoru brez globine. Boljše so pokrajine, kjer je več občutja in prisrčnosti. Je pa v Sirku zdrav prirodni slikarski talent, ki si še išče poti do pravega izraza. S temeljitejšim studijem narave in z umirjenostjo bo postalo njegovo ustvarjanje realnejše in še bolj življenjsko.

Medtem ko slika Sirk skoro izključno morje in živahne obmorske prizore, je *Karel Jirak* slikar solnčnih vinskih goric. Iz Haloz je zbral venec pokrajinskih motivov in figuralnih kompozicij. Očitna je težnja po naturalističnem oblikovanju kmetskega življenja, ki pa ostane bolj pri sentimentalno prikupni vnianjosti, da pogrešaš resničnost, življenjsko in umetnostno. Tak je prizor »Po trgatvi v Halozah« pa »Ljubezen« in »Haložanka«. Zdi se, da slikarju naturalizem ni nujen izraz. Figure so idealizirane in v bistvu le dekoracija, vstavljena v pokrajino. Tako ostane celota brez neposrednosti in tiste prvinske moči, katero zahteva snov, pa tudi čuvstveno nedoživljena. Kmetski ljudje v sliki trgatve so kakor klišeji brez individualne označitve. Telesne oblike niso niti

naturalistično verne niti utemeljeno stilizirane. „Haložanka“ je v anatomiji nejasna, zlasti roke so brez prepričevalne funkcije, v barvnem nastrojenju pa sladkobna. Od oljnih pokrajin je boljši „Most čez Krko“, sijajen motiv koloristu, ki pa ni do kraja izčrpan, niti enotno rešen. Izmed portretov je mala deška glava gotovo najboljša, ker je najdosledneje zgrajena in v barvi najbolj zaključena. Poučno je primerjanje Jirakovih „Rib“ s precej podobnimi Becićevimi. Medtem ko so to res resnične ribe, so Jirakove samo kakor njih naslikana zunanja podoba. V pastelih je pogosto sladek, čeprav kažejo več barvnega smisla.

Najrazličnejše tehnike je pokazal *Ivan Kos*. Če razstavljena dela primerjamo s starejšimi, kar smo jih doslej videli, razočarajo. Njegovi zgodnji oljni portreti (kakor na primer „Dekle z oranžo“) so obetali, da se slikar razvije v krepkega portretista. Kako je s tem, ta razstava ni pokazala, ker razen akvarelnih in risarskih studij Kos ni razstavil portretov. Njegova olja so po hoteno iskani snovi skoro groteskna („Starka moli“), kompozicijsko okorna in trda („Opolodne“), barvno pa močno preprosta, skoro suhoparna, tako da zbudajo vtisk barvne grafike. Ponekod opazimo na isti sliki mešanje dekorativnih in naturalističnih prvin, kar povečuje dojem nemirnosti. Boljše so male pokrajine, med katerimi kažeta „Krajina s cesto“ in veduta „Iz okolice Konjic“ svežino. Linorezi in risbe so še v stadiju nedognanih studij, da na javno razstavo skoro ne sodijo.

Izrazit prirodni slikarski dar ima *Francè Košir*. Njegov razvoj, kakor se nam kaže z dosedanjih razstav, gre počasi, pa dosledno in ga zanesljivo uravnava neutrudno pridno delo. Koširjev močno plastični način slikanja bo s poglobljenim barvnim izražanjem pridobil izdelanost in skladnost. Njegove pokrajine, zlasti prizori z vodo, so bile izprva res toplo občutene in krepke, kakor so njegova tihožitja in izraziti portreti. V oljnih pejzažih iz zadnjega časa se ta uravnovešenost pričinja krhati. Pojavljajo se nasprotstva, ki povzročajo nemirnost. Slika „Drava pri Ptuju“ kaže v prednjih partijah tolikšne kvalitete, da sliči skoro delom dobrega beneškega baročnega pokrajinarja. Pretežki most pa preseka podobo in v zvezi s slabotnim nebom pokvari močno posrečeni vtisk daljne globine obzorja. Koširju je treba omogočiti, da se spopolni v inozemstvu, sicer ga utegne ožina razmer zavreti v razvoju. — Kakor ni v njegovih oljih nič poze in nič pretvarjanja, tako pošteno in solidno so slikani njegovi akvareli. Tudi tod mu je živa voda najpriljubljenejši motiv. „Hiše ob vodi“ in nežnega nastrojenja polni „Mrak na Savi“ sta akvarela, kakor jih pri nas malo vidimo.

Najkrepkejši, pa tudi najizvirnejši med razstavljalci je *Anton Trstenjak*, prleški rojak, ki živi izmenoma v Pragi in v Parizu. Čeprav je v inozemstvu večkrat in z uspehom razstavljaj, ga v Ljubljani že od leta 1926. nismo več videli. Trstenjak je kolorist nežnega in izgajenega okusa — vidi se mu, da je dolgo živel v Parizu. Njemu je tiha ubranost barvnih tonov resnična glasbena harmonija, kateri žrtvuje obliko. Zato so njegova tihožitja prav za prav le čiste barvne simfonije, kjer je predmet manj važen. Mnogo, morda celo preveč so ga privlačevali blesteči zgledi pariških kolorističnih čudotvorcev, vendar mu niso pokvarili očesa. Trstenjak navzlic opaznim vzorom črpa iz sebe in se za modne smeri ne ogreva. Podajati hoče na objektivno resničen način — a vendar po svoje — naravo kar najlepše. To lepoto pa išče kjerkoli, čeprav najrajši

v izpreminjajočih se barvnih odtenkih vode. Zato je tolikokrat slikal motive ob Seini in morje v Bretagni in po Dalmaciji. — Rastavil je vrsto guašev in akvarelov, olj, žal, ne. Med prvimi so zanimiva v barvah diskretna tihožitja, veduta z Montmartra in dvoje pisanih motivov iz Prlekije. Bolj značilni zanj in še bolj sveži so akvareli. Slike od Seine ga kažejo kot rahločutnega kolorista s samoraslo osebno noto. Po svežini gre prvo mesto barviti „Podkarpatski vasi“. — Brali smo, da namerava Trstenjak prihodnjo pomlad prirediti v Ljubljani kolektivno razstavo. Bilo bi to res potrebno, da omogoči pregled svojega dela, ki mu mora odkazati tisto mesto v našem slikarstvu, katero mu po zmožnosti in uspehih pritiče.

*

Če odštejemo Koširja in Trstenjaka, ki dajeta razstavi krepak poudarek, se zdi, da nam „Brazda“ zaenkrat nudi le precej blede in morda tudi nepopolno sliko slovenskega umetniškega ustvarjanja ob Dravi. Morda je ta vtisk povečala delno tudi ureditev razstave, ki bi ob strožji juryji dosegla močnejši uspeh. Sicer pa ni čudno, če Maribor z zaledjem ne bi bil mogel v kratkem času, odkar živi lastno zavestno življenje naša oblikujoča umetnost, pokazati večjih uspehov. Brez starega izročila in dolge tradicije se ne dajo kar čez noč ustvariti pogoji za postanek in razvoj oblikovne umetnosti, ki bi segala preko zgolj krajevne pomembnosti, zlasti če so tla za upodabljačo umetnost tako malo ugodna, kakor so povsod na Slovenskem, pa tudi v Mariboru. Zaenkrat moramo biti hvaležni mariborskim umetnikom, da vztrajajo v delu in se preko načelnih razlik, ki jih ločijo, združujejo in skušajo mladi slovenski likovni umetnosti pridobiti v obdravski metropoli možnost nemotenega udejstvovanja in uveljavljenja.

K. Dobida.

GLOSE

IZ LITERARNEGA ŽIVLJENJA V LJUBLJANI LETA 1840. Ko je Janez Čop, brat učenjaka Matije, potoval z Dunaja v Trst, da vstopi pri odvetniku Pavaniju za koncipienta, se je v začetku decembra 1840. mudil nekaj časa tudi v Ljubljani. O teh svojih doživljajih je dne 20. decembra obširno poročal prijatelju Jerneju Zupancu na Dunaj. Nas zanimajo ona mesta v pismu, ki so v zvezi s Prešernom in Kastelcem.

„Sonderbar kam mir in Laibach vor, daß von den beiden Stadtbrücken keine für Wagen fahrbar ist, ja die Spitalsbrücke nur als Steg fortbesteht, und man für die neu zu errichtende nicht einmal einen approbierten Plan habe. Auch die Zoisische Brücke ist schon sehr schadhaft; dann werden sie wahrscheinlich auf Kähnen die Kommunikation unterhalten. Die Hütteln auf der Spitalsbrücke hat man abgetragen und sie sehr hübsch in der Elephantengasse in eine Reihe gemauert. Sie stehen schon fertig aber offen da und bieten zu gewissen Dingen eine herrliche Gelegenheit. Die Gasse will man Bazargasse taufen. Prešern sagte: ‚Mi imamo tudi Bezár, se vsako noč prav lepo noter «bezajo» ...‘

Mit Prešern und Kastelic flankierten wir in den Wirtshäusern. Kastelic ist ganz von seinen Baulichkeiten absorbiert. Hat damit sehr vielen Verdruß auch von Seite des Magistrates und hat nicht nur kein Geld, um es mir zu leihen, sondern ist selbst in fortwährenden Verlegenheiten, wie er mir sagte, und was